

ANA TEMA¹

34/35. madde

Doğrudan Mağdurun Vefat Etmesi Durumunda Mahkeme Önünde Başvuruda Bulunmak/Başvuruyu Devam Ettirmek Amacıyla Temsilcilerin Dava Ehliyeti (*Locus Standi*)

(Son Güncelleme Tarihi: 28.02.2026)

Giriş

Bir derneğin vefat eden bir mağdur adına hareket etmek için yazılı yetkisi olmadığında, Mahkeme derneğin yine de fiili (*de facto*) bir temsilci olarak değerlendirilmesi gerektiği anlamına gelen özel koşulların olup olmadığını incelemektedir. Aksi halde, başvurunun Sözleşme hükümlerine göre *kişi bakımından (ratione personae)* bağdaşmaması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmektedir.

Güncel İçtihatlardan Doğan İlkeler

- Başvurunun mağdur tarafından bizzat yapılmadığı durumlarda, Mahkeme İç Tüzüğü'nün 45. maddesinin 3. fıkrası, ilke olarak, usulüne uygun olarak imzalanmış yazılı bir yetki belgesinin ibraz edilmesini gerektirmektedir (*Centre de ressources juridiques au nom de Valentin Câmpeanu/Romanya* [BD], 2014, § 102).
- Özel koşullar ve ileri sürülen iddiaların önemi göz önüne bulundurulduğunda, bir dernek, vekâletname olmaksızın ve hatta Sözleşme'ye dayalı olarak başvuruda bulunulmadan önce mağdurun vefat etmesi halinde bile mağduru temsil edebilmektedir. Aksi bir sonuca varmak, Sözleşme'nin ihlal edildiğine ilişkin bu ciddi iddiaların uluslararası düzeyde incelenmesinin engellenmesi anlamına gelecek ve davalı Devlet'in Sözleşme'den doğan sorumluluğundan kurtulması riskini doğuracaktır (*Centre de ressources juridiques au nom de Valentin Câmpeanu/Romanya* [BD], 2014, § 112; *Association de défense des droits de l'homme en Roumanie – Comité Helsinki au nom de Ionel Garcea/Romanya*, 2015, § 42; bk. bu davaya uygulanabildiği ölçüde (*mutatis mutandis*), *Kondrulın/Rusya*, 2016, § 31). Bu gibi durumlarda dernek, vefat eden mağdurun fiili (*de facto*) temsilcisi olarak değerlendirilmektedir (Bk. örneğin *Centre de ressources juridiques au nom de Valentin Câmpeanu/Romanya* [BD], 2014, § 114 ve *Validity Foundation on behalf of T.J./Macaristan.*, 2024, § 50).
- Bu ilkelerin, doğrudan mağdurun başvurusu yaptıktan sonra vefat ettiği ve bir derneğin başvurusu devam ettirdiği davalarda da uygulanabilir olduğuna karar verilmiştir (*Kondrulın/Rusya*, 2016, §§ 31-34).

¹ Bu belge Yazı İşleri Müdürlüğü tarafından hazırlanmış olup Mahkeme açısından bağlayıcı değildir. Bu tercüme, Avrupa Konseyi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin onayı ile yayımlanmıştır ve sadece **Türkiye Cumhuriyeti Adalet Bakanlığı, İnsan Hakları Dairesi Başkanlığının** sorumluluğu altındadır.

- Mahkeme, dernekler tarafından ileri sürülen/devam ettirilen aşağıdaki şikâyetlerin kabul edilebilir olduğuna karar vermiştir:
 - **2. madde** (*Centre de ressources juridiques au nom de Valentin Câmpeanu/Romanya* [BD], 2014 ve *Association de défense des droits de l'homme en Roumanie – Comité Helsinki au nom de Ionel Garcea/Romanya*, 2015, ve *Validity Foundation on behalf of T.J. v./Macaristan*, 2024);
 - **3. madde** (*Centre de ressources juridiques au nom de Valentin Câmpeanu/Romanya* [BD], 2014; *Association de défense des droits de l'homme en Roumanie – Comité Helsinki au nom de Ionel Garcea/Romanya*, 2015; *Kondrulin/Rusya*, 2016 ; *Association Innocence en Danger et Association Enfance et Partage/Fransa*, 2020, §§ 119-32 ve 134);
 - **2. veya 3. maddelerle bağlantılı olarak 13. madde** (*Centre de ressources juridiques au nom de Valentin Câmpeanu/Romanya* [BD], 2014; *Association de défense des droits de l'homme en Roumanie – Comité Helsinki au nom de Ionel Garcea/Romanya*, 2015; *Association Innocence en Danger et Association Enfance et Partage/Fransa*, 2020, §§ 119-132 ve 134);
 - **34. madde** (*Kondrulin/Rusya*, 2016).
- Mahkeme, bir derneğin fiilen (*de facto*) temsilci statüsüne sahip olması gerekip gerekmediğini belirlerken aşağıda anılan “özel koşulları” dikkate almaktadır: Doğrudan mağdurun savunmasız olması ve hayattayken şikâyetle bulunamaması; Mahkeme önünde ileri sürülen iddiaların önemi; Mahkemeye başvuruda bulunabilecek, bilinen mirasçıların veya yasal temsilcilerin bulunmaması; dernek ile mağdur arasında, mağdurun vefatından önce kurulan temaslar ve derneğin, bu vefattan sonra ulusal yargılama sürecine müdahil olması ve derneğin resmi statüsüne ilişkin ulusal makamlarca itirazda bulunup bulunmadığı konusunu dikkate almaktadır *Centre de ressources juridiques au nom de Valentin Câmpeanu/Romanya* [BD], 2014, §§ 104-114; *Association de défense des droits de l'homme en Roumanie – Comité Helsinki au nom de Ionel Garcea/Romanya*, 2015, §§ 43-45; *Comité Helsinki bulgare/Bulgaristan* (k.k.), 2016, §§ 51-59 ; *Kondrulin/Rusya*, 2016, §§ 32-33; *Association Innocence en Danger et Association Enfance et Partage/Fransa*, 2020, §§ 119-132). *Mağdurun hayattayken şikâyetle bulunma imkânına sahip olması, vefatından sonra vekâletname olmaksızın temsil edilmesini tek başına ortadan kaldırmaz* (*Association de défense des droits de l'homme en Roumanie – Comité Helsinki au nom de Ionel Garcea/Romanya*, 2015, § 45). Bununla birlikte, mağdurun bilinen mirasçıların veya yasal temsilcilerinin olması Mahkemenin, başvuran derneklere, ailesi ile birlikte yaşarken vefat eden bir çocuk adına hareket etme yetkisi vermesine engel olmamaktadır (*Association Innocence en Danger et Association Enfance et Partage/Fransa*, 2020, §§ 125-129, ebeveynlerinin uyguladığı kötü muamele sonucu vefat eden küçük bir kızı temsil eden çocuk koruma dernekleri hakkında). Aynı şekilde, Mahkeme, Devlet tarafından atanan bir vasi bulunmasına rağmen, Devlet tarafından işletilen bir sosyal bakım evinde hayatını kaybeden ağır zihinsel engelli bir yetişkin adına, bir derneğin dava açma ehliyetini tanımıştır, zira bu vasi, doğrudan mağdurun menfaatlerini ulusal düzeyde koruyamamış ve mağdurun ölümünden sonra Mahkemeye başvuruda bulunma hakkına yasal olarak sahip olmamıştır. (*Validity Foundation on behalf of T.J./Macaristan*, 2024, §§ 43-51).
- Mahkeme ayrıca, *Centre de ressources juridiques au nom de Valentin Câmpeanu/Romanya* [BD], 2014, kararında belirtilen yukarıdaki kriterleri uygulayarak, zihinsel engelli bir çocuğun fiilen (*de facto*) temsilcisi olarak hareket etme ehliyetinin bir sivil toplum kuruluşuna tanınip tanınamayacağını belirlemiştir (*L.R./Kuzey Makedonya*, 2020, §§ 46-54, Mahkeme, bu davada derneğin dava açma ehliyetini, çocuğun doğumda terk edilmiş olması, ebeveynlerinin de zihinsel engelli olması ve yasal vasinin çocuğun menfaatlerini korumamakla suçlanması gibi durumları dikkate alarak tanımıştır).

Kayda Değer Örnekler

1. Vekâletname Olmaksızın, Vefat Eden Mağdurun Temsil Etmesine İzin Verilen Dernekler

- *Centre de ressources juridiques au nom de Valentin Câmpeanu/Romanya* [BD], 2014, §§ 104-114 ve 156 (Mahkeme 2, 3 ve 13. maddelerine ilişkin şikâyetlerin kabul edilebilir olduğuna karar vermiştir. Mahkeme 5, 8 ve 14. maddelerine ilişkin şikâyetlerin kabul edilebilirliği ve esasının incelenmesinin gerekli olmadığı kanaatine varmıştır).
- *Association de défense des droits de l'homme en Roumanie – Comité Helsinki au nom de Ionel Garcea/Romanya*, 2015, §§ 39-46, 79 ve 81 (Mahkeme 2. maddeye ilişkin şikâyetin kabul edilebilir olduğuna karar vermiştir. Mahkeme 3, 6 ve 13. maddelerine ilişkin şikâyetlerin kabul edilebilirliği ve esasının incelenmesinin gerekli olmadığı kanaatine varmıştır).
- *Kondrulin/Rusya*, 2016, §§ 28-34 (Mahkeme 3 ve 34. maddelerine ilişkin şikâyetlerin kabul edilebilir olduğuna karar vermiştir).
- *Association Innocence en Danger ve Association Enfance ve Partage/Fransa*, 2020, §§ 119-132 (Mahkeme 3. maddeye ve 3. maddeyle bağlantılı olarak 13. maddeye ilişkin şikâyetlerin kabul edilebilir olduğuna karar vermiştir).
- *Validity Foundation on behalf of T.J./Macaristan*, 2024, §§ 43-51 ((Mahkeme, şikâyetin 2. madde bağlamında kabul edilebilir olduğuna karar vermiştir. Mahkeme 13. ve 14. madde kapsamında şikâyetlerin kabul edilebilirliği ve esasının incelenmesinin gerekli olmadığı kanaatine varmıştır).

2. Vekâletname Olmaksızın, Vefat Eden Mağdurun Temsil Etmesine İzin Verilmeyen Dernek

- *Comité Helsinki bulgare/Bulgaristan* (k.k.), 2016, §§ 50-61 (dernek 2, 3, 8, 13 ve 14. maddelerini ileri sürmektedir).

Diğer Atıflar

Diğer Ana Temalar:

- Doğrudan Mağdurun Vefat Etmesi Durumunda Mahkeme Önünde Başvuruda Bulunmak Amacıyla Aile Üyelerinin (dolaylı mağdurlar) Dava Ehliyeti (*Locus Standi*)
- Çocuğun AİHM Önünde Temsil Edilmesi

Diğer Uluslararası İnsan Hakları Koruma Mekanizmaları:

Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komitesi

- İnsan Hakları Komitesi İç Tüzük'ü (99. maddenin (b) bendi)

Amerikalılar Arası Sistem

- Amerikan İnsan Hakları Sözleşmesi (44. madde)
- Amerikalılar Arası İnsan Hakları Komisyonu Tüzüğü (23. madde)

Afrika Sistemi

- Afrika İnsan ve Halk Hakları Komisyonu nezdinde [Şikâyetlerin Sunulması İçin Yönerge](#) (s. 5)

BAŞLICA İÇTİHAT ATIFLARI

İlke Kararı:

- *Centre de ressources juridiques au nom de Valentin Câmpeanu/Romanya* [BD], no. 47848/08, AİHM 2014 (mağdur sıfatının bulunmaması hakkında ilk itirazın reddedilmesi; 2. madde ihlal).

İlgili Diğer Davalar:

Eski İçtihatlar:

- *Nencheva ve diğerleri/Bulgaristan*, no. 48609/06, 18 Haziran 2013 (dava ehliyetinin bulunmaması hakkında kabul edilen ilk itiraz; her bir başvuran hakkında 2. madde ihlal).

En Güncel İçtihatlar:

- *Association de défense des droits de l'homme en Roumanie – Comité Helsinki au nom de Ionel Garcea/Romanya*, no. 2959/11, 24 Mart 2015 (mağdur sıfatının bulunmaması hakkında reddedilen ilk itiraz; 2. madde ihlal).
- *Lambert ve diğerleri/Fransa* [BD], no. 46043/14, AİHM 2015 (özetler) (vefat eden bir aile üyesini temsil etmek için dava ehliyetinin bulunmaması: başvuranların kendi adlarına başvuruda bulunma sıfatı; 2. madde ihlal yok).
- *Comité Helsinki bulgare/Bulgaristan* (k.k.), no. 35653/12 ve 66172/12, 28 Haziran 2016 (kabul edilemezlik: dava ehliyetinin bulunmaması hakkında kabul edilen ilk itiraz).
- *Kondrulin/Rusya*, no. 12987/15, 20 Eylül 2016 (mağdur sıfatının bulunmaması hakkında reddedilen ilk itiraz; 3 ve 34. maddeler ihlal).
- *L.R./Kuzey Makedonya*, no. 8067/15, 23 Ocak 2020 (mağdur sıfatının bulunmaması hakkında reddedilen ilk itiraz; 3. madde ihlal).
- *Association Innocence en Danger et Association Enfance et Partage/Fransa*, no. 15343/15 ve 16806/15, 4 Haziran 2020 (mağdur sıfatının bulunmaması hakkında reddedilen ilk itiraz; 3. madde ihlal; 3. maddeyle bağlantılı olarak 13. madde ihlal yok).